

รูปแบบการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างมารดากับบุตรสาว กรณีตำบลป่าเช่า จังหวัดอุดรธานี

จักรกฤษณ์ พิญาพวง^{1,*}, กมลรัตน์ พาทีชอบ², ณัฐพล วงศ์อินทร์², วรพจน์ บุญเจริญ², สมัชชา แดงเจริญ²,
สุนันทา สุขแสง², สุนิดา อ่อนจันทร์² และ อารีรัตน์ เขียวลาด²

¹รองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทคัดย่อ

การศึกษาภาคตัดขวางครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบและตัวแปรที่สัมพันธ์กับการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างมารดากับบุตรสาว การสำรวจนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ตอบด้วยตนเองจากมารดาที่มีบุตรสาว จำนวน 116 คน พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นชุมชนตำบลป่าเช่า จังหวัดอุดรธานี เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถามการสื่อสารเรื่องเพศของมารดากับบุตรสาว แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับการสื่อสารเรื่องเพศ และรูปแบบการสื่อสารเรื่องเพศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การหาความสัมพันธ์ของเพียร์สันและสถิติถดถอยลอจิสติกส์

ผลการศึกษา พบว่า มารดาส่วนใหญ่ร้อยละ 78.6 เคยคุยเรื่องเพศกับบุตรสาว โดยร้อยละ 58.1 มีความสะดวกใจที่จะคุยเรื่องเพศกับบุตรสาว ประเด็นที่พูดคุยน้อยที่สุดได้แก่การรักษาวนลงส่วนตัว ส่วนประเด็นที่พูดคุยน้อยที่สุดได้แก่ การใช้ถุงยางอนามัย การวิเคราะห์หลายปัจจัยร่วม พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการพูดคุยเรื่องเพศระหว่างมารดากับบุตรสาวคือ ความสะดวกใจในการพูดคุยเรื่องเพศ (AOR= 9.28, 95% CI=2.14-40.27) รองลงมาคือทัศนคติเชิงบวกต่อการสื่อสารเรื่องเพศ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างมารดากับบุตรสาวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (AOR= 5.9, 95% CI=1.4-22.6)

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมและรณรงค์ให้มารดาพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรสาว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้านความรู้ที่จำเป็น ทัศนคติที่เหมาะสมแก่มารดา ส่งเสริมการให้เห็นความสำคัญและรู้จักใช้โอกาสหรือสร้างโอกาสในการคุยเรื่องเพศกับลูก

*ผู้เขียนหลัก : pinyaphong_j@hotmail.com

คำสำคัญ : มารดา, บุตรสาว, การสื่อสารเรื่องเพศ

SCIENCE AND TECHNOLOGY
UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

Sex Communication Patterns between Mother and Daughter in Tambon Pasao, Uttaradit Province

Jakkrite Pinyaphong^{1,*} and Sunanta Suksaeng², Sunita On-chan², Kamolrath Pateechop², Areerat Khiewlad², Worapoch Booncharoen², Natthaphon Wongarin² and Samatcha Daengcharoean²

¹Associate Professor in Public Health Curriculum, Faculty of Science and Technology,
Uttaradit Rajabhat University

²Student major Public Health, Faculty of Science and Technology, Uttaradit Rajabhat University

Abstract

This cross-sectional study aimed to investigate sex communication between mother and daughter. The survey was conducted by using self-administered questionnaires (SAQ) among mothers who had daughter and been living in Tambon Pasao, Uttaradit province. The instruments consisted of the questionnaires about sex communication's attitude and sex communication's patterns between mother and daughter. Descriptive statistics, Pearson's correlations, and Multiple Logistic Regression [Adjusted Odds Ratio (AOR) with 95% Confidence Interval (CI)] were used to analyze the data.

The significant findings revealed that around 78 percent of mother had communicated about sex with their daughters. About 58 percent felt comfortable to talk about sex with their daughter. The most frequent topic was to preserve one's purity and the least topic was condom use. Multiple logistic regression showed that the most influential factor on ever talk about sex was comfort with sexual communication (AOR= 9.28, 95% CI=2.14-40.27) and positive attitude about sexual communication (AOR= 5.9, 95% CI=1.4-22.6)

The findings demonstrate that to promote constructive discussion about sex between parent and their children, knowledge and attitude skill development as well as awareness promotion for parents to find/create opportunities to talk about sex with their children should be emphasized

***Corresponding Author:** pinyaphong_j@hotmail.com

Keywords: Mother, Daughter, Communication about sex

1. บทนำ

ปัญหาสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญในวัยรุ่นไทย โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิง เนื่องจากวิถีการดำเนินชีวิต สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่มุ่งความเป็นวัตถุนิยมส่งผลให้วัยรุ่นไทยมีทัศนคติและพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์แบบเสรี โดยพบว่าสัดส่วนการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นในวัยเรียนสูงกว่าในอดีต และมีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุน้อยลงอย่างชัดเจน จากการสำรวจระดับชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศล่าสุด พบเพศชายมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุระหว่าง 10-13 ปี เพศหญิงอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11-14 ปี^[1] จากการสำรวจพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นอายุ 18-24 ในสถานศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าวัยรุ่นชายมีเพศสัมพันธ์แล้วถึงร้อยละ 67.0^[2] และร้อยละ 61.6 ในวัยรุ่นหญิง^[3] จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นหญิงมากกว่าครึ่งหนึ่งมีประสบการณ์ทางเพศแล้ว ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนที่สำคัญถึงผลกระทบที่จะตามมาจากการมี

ประสบการณ์ทางเพศที่ไม่ป้องกันหรือไม่ปลอดภัย ที่สำคัญวัยรุ่นหญิงที่เคยมีเพศสัมพันธ์ในรอบปีที่ผ่านมา มีอัตราการใช้ถุงยางอนามัยสม่ำเสมอค่อนข้างต่ำ และต่ำกว่าวัยรุ่นชาย (ชายร้อยละ 35.6, หญิงร้อยละ 27.4)^[2, 3]

สถานการณ์ดังกล่าววัยรุ่นหญิงเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบต่างๆ ดังต่อไปนี้สูงกว่าวัยรุ่นชายจะเห็นได้จากปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13.5 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 15.7 ในปี 2552^[4] รวมทั้งการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย นอกจากนี้ยังพบว่าการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในวัยรุ่นหญิง จากรายงานของสำนักกระบวนวิทยายุปี 2553 ระบุว่าโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนอายุระหว่าง 15-24 ปี สูงมากถึงร้อยละ 32 หรือ 1 ใน 3 ของจำนวนผู้ป่วยทั้งหมด^[5] และพบว่าผู้ป่วยเอดส์ร้อยละ 8.9 มีอายุระหว่าง 10-24 ปี^[6] ซึ่งมีปัจจัยเสี่ยงจากการมีเพศสัมพันธ์ถึงร้อยละ 84

สถานการณ์ปัญหาเพศในวัยรุ่นสาเหตุส่วนใหญ่มาจากปัญหาภายในครอบครัว และวัยรุ่นมักขาดความรู้เรื่องเพศศึกษาโดยเฉพาะวิธีการป้องกันตนเองจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย และขาดทักษะในการปฏิเสธ รวมถึงสื่อช่วยต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่วัยรุ่นสามารถเข้าถึงง่าย^[7] สถาบันครอบครัวโดยเฉพาะพ่อแม่ และผู้ปกครองเป็นหน่วยสังคมที่ใกล้ชิดกับลูกหลานมากที่สุด จากสถานการณ์ด้านอนามัยเจริญพันธุ์ที่ไม่ดีขึ้น การดำเนินงานด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ในประเทศไทยได้เริ่มปรับรูปแบบโดยเพิ่มบทบาทพ่อแม่ผู้ปกครองมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการสื่อสารเรื่องเพศกับลูกหลาน จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นมีสาเหตุจากปัจจัยทั้งระดับบุคคลและปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะปัจจัยด้านครอบครัว พฤติกรรมในแต่ละครอบครัวหรือการปฏิบัติตัวของพ่อแม่สามารถส่งผลมายังบุตรได้ และสามารถป้องกันบุตรจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้เช่นกัน เพศของบิดามารดามีผลในการคุยเรื่องเพศกับลูก ถ้าลูกเป็นผู้หญิงหน้าที่ในการพูดคุยควร

เป็นของมารดา หากลูกเป็นผู้ชายหน้าที่ในการพูดคุยควรเป็นของบิดา^[4] การปฏิบัติตัวในการคุยกับลูกเรื่องเพศของพ่อแม่ผู้ปกครองควรมีลักษณะหรือวิธีการที่อาจแตกต่างกันระหว่างลูกชายและลูกสาว เนื่องมาจากปัจจัยทางด้านพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมที่ควรส่งเสริมทางเพศที่แตกต่างกันตามเพศของบุตร^[8, 9] นอกจากนี้ยังพบว่าพ่อแม่มีแนวโน้มที่จะติดตามควบคุมพฤติกรรมลูกสาวมากกว่าลูกชาย โดยเฉพาะพฤติกรรมทางเพศ ส่วนการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างพ่อแม่-ลูกนั้น งานวิจัยทั้งในต่างประเทศและประเทศไทยพบว่า การสื่อสารเรื่องเพศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหรือบ่อยครั้งขึ้นเมื่อพ่อแม่รับรู้ว่ามีพฤติกรรมทางเพศแล้ว นอกจากนี้พ่อแม่มีแนวโน้มที่จะสื่อสารเรื่องเพศกับลูกสาวมากกว่าลูกชาย^[10] และยังพบว่ามารดามักเป็นผู้สื่อสารหลักในครอบครัวกับวัยรุ่นเกี่ยวกับเรื่องเพศ^[11] มีการศึกษาพบว่าเฉพาะการสื่อสารกับมารดาเท่านั้นที่สัมพันธ์กับการลดพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น^[12]

อุปสรรคสำคัญที่ทำให้ “พ่อแม่ผู้ปกครองไทย” ไม่กล้าที่จะคุยหรือไม่รู้ที่จะคุยอย่างไรกับบุตรหลานในปกครองของตนเกี่ยวกับเรื่องเพศ หรือพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ คือการขาดความรู้ ไม่แน่ใจว่าความรู้ที่จะสอนลูกนั้นถูกต้องหรือไม่ ขาดทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศกับลูกหลาน^[8] หรือมีทัศนคติเชิงลบหากจะสอนเรื่องเพศกับลูกหลาน และไม่ทราบว่าจะปฏิบัติอย่างไรเมื่อรู้ว่าลูกหลานเริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มสาว การมีทัศนคติต่อประเด็นเรื่องเพศที่ค่อนข้างอนุรักษ์นิยมและมักไม่นำเรื่องเพศมาพูดคุยหรืออภิปรายกันในลักษณะที่เปิดเผย วิธีประเพณีของไทยที่มีมาแต่อดีตก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้พ่อแม่ไทยไม่คุยกับลูกเรื่องเพศ^[13] ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างมารดากับบุตรสาววัยรุ่นในพื้นที่ตำบลป่าเซ่า เพื่อใช้เป็นแนวทางให้บุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับการลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่นเข้าใจปัญหาอุปสรรคในการสื่อสารเรื่องเพศ และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัวต่อไป

2. วิธีการดำเนินการ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงภาคตัดขวาง (Cross-sectional study)

ประชากรที่ศึกษา คือ มารดาที่มีบุตรสาวและอาศัยอยู่กับบุตรสาว มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลป่าเซ่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 116 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ตอบด้วยตนเองที่ผู้วิจัยได้พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ส่วน ได้แก่

SCIENCE AND TECHNOLOGY
UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ ได้แก่ อายุของมารดา อายุของบุตรสาว ระดับการศึกษาของมารดา ลักษณะการเลี้ยงดูบุตร ความใกล้ชิดกับบุตร สถานะทางการเงิน สถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการคุยเรื่องเพศกับบุตรสาวจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ความกังวลพฤติกรรมทางเพศบุตรสาว การเคยคุยกับบุตรสาวเรื่องเพศ แหล่งที่มาของเนื้อหาเรื่องเพศ และความสะดวกใจในการสื่อสารเรื่องเพศ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามทัศนคติของมารดาต่อการสื่อสารเรื่องเพศ ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ มีลักษณะการวัดเป็นแบบมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) 4 ระดับ (1=ไม่เห็นด้วย ถึง 4=เห็นด้วยอย่างยิ่ง) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.75 การแปลผล: แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มรับรู้ทัศนคติเชิงบวก เป็นกลุ่มที่มีคะแนนตั้งแต่ค่าเฉลี่ย (มากกว่า 32) และกลุ่มรับรู้ทัศนคติเชิงลบ คือมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม (น้อยกว่า 32)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามรูปแบบการสื่อสารเรื่องเพศแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพทางเพศ และด้านการปฏิบัติตัว ประกอบด้วยข้อคำถาม 15 ข้อ แบ่งเป็น ความถี่ของการพูดคุย มีตัวเลือกตอบ 4 ตัวเลือก (4=เป็นประจำ, 1=นานๆ ครั้ง) และลักษณะการสื่อสารเรื่องเพศ มี 3 ตัวเลือกตอบ (พูดคุยทั่วไป, ซักถามปัญหา และยกตัวอย่างจากทีวี) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.83

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย (informed consent) ทั้งด้านที่เป็นประโยชน์และความเสี่ยงที่กลุ่มเป้าหมายอาจได้รับจากการวิจัย กลุ่มเป้าหมายมีอิสระในการเข้าร่วมและถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใดๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ศึกษาด้วยสถิติการถดถอยลอจิสติกส์ (Logistic regression) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95%

3. ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ประชากรจำนวน 116 คน ประมาณครึ่งหนึ่ง (49.5) มีอายุระหว่าง 40-49 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 45.3 ปี ($\sigma = 6.4$) มารดามีระดับการศึกษาใกล้เคียงกันกับคู่สมรสคือ เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 46) มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา สถานภาพสมรสส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.5) อยู่ด้วยกันกับสามี โดยอาชีพของมารดาและบิดาใกล้เคียงกันคือประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 40.2 และ 41.0 ตามลำดับ สถานะทางการเงินเกือบครึ่ง (48.9) มี

เพียงพอแต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ อายุเฉลี่ยของบุตรสาวคือ 16.2 ปี ($\sigma = 1.9$) โดยมารดาร้อยละ 74.5 เลี้ยงบุตรสาวแบบยัดหย่น และร้อยละ 47.0 มีระดับความใกล้ชิดระดับมากกับบุตรสาว (ตารางที่ 1)

ส่วนที่ 2 การคุยเรื่องเพศกับบุตรสาว

มารดาร้อยละ 62.4 ไม่กังวลเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของบุตรสาว เหตุผลเนื่องจากมีความใกล้ชิดกับบุตรสาวและปรึกษาพูดคุยกันเสมอร้อยละ 41.4 รองลงมาคือมารดาดูแลเอาใจใส่บุตรสาวร้อยละ 26.0 ส่วนมารดาที่กังวลเรื่องเพศของบุตรสาว ประเด็นที่กังวลมากที่สุดคือเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศ ร้อยละ 32.2 รองลงมาคือเรื่องการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ร้อยละ 20.4; มารดาร้อยละ 78.6 เคยพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรสาว และมีเพียงร้อยละ 21.4 ที่ไม่เคยคุยเรื่องเพศกับบุตรสาว เหตุผลที่ไม่เคยคุยเรื่องเพศกับบุตรสาวคือไม่ทราบว่าจะคุยอย่างไรร้อยละ 48.0 และมารดาร้อยละ 58.6 มีความรู้สึกสละสลวยมากที่จะพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรสาว รองลงมาคือสละสลวยบ้างไม่สละสลวยบ้างร้อยละ 29.3 แหล่งที่ได้ความรู้เรื่องเพศที่มารดาได้รับและนำมาใช้คุยกับบุตรสาวได้จากโทรทัศน์ร้อยละ 30.1 รองลงมาคืออินเทอร์เน็ตร้อยละ 24.9 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลประชากรของมารดา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน) (N = 116)	ร้อยละ (%)
อายุ (ปี)		
30 – 39	24	20.5
40 – 49	57	49.5
50 – 59	34	29.2
60 ปีขึ้นไป	1	0.8
$\mu = 45.3$ ปี $\sigma = 6.4$		
สถานภาพสมรส		
อยู่ด้วยกัน	99	85.7
หม้าย (คู่สมรสเสียชีวิต)	5	4.2
หย่าร้าง	9	7.6
แยกกันอยู่	3	2.5

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน) (N = 116)	ร้อยละ (%)
สถานะทางการเงิน		
มีเพียงพอและมีเงินเหลือเก็บ	42	35.8
มีเพียงพอแต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ	56	48.9
มีไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน	8	6.8
มีไม่เพียงพอและมีหนี้สิน	10	8.5
อายุของบุตรสาว (ปี)		
13 – 15	48	41.1
16 – 19	68	58.9
$\mu = 16.2$ ปี $\sigma = 1.9$		
ลักษณะการเลี้ยงดูบุตรสาว		
เข้มงวดมากที่สุด	6	5.1
เข้มงวด	18	15.3
ยืดหยุ่น	86	74.5
ยืดหยุ่นมากที่สุด	6	5.1
ลักษณะการเลี้ยงดูบุตรสาว		
เข้มงวดมากที่สุด	6	5.1
เข้มงวด	18	15.3
ยืดหยุ่น	86	74.5
ยืดหยุ่นมากที่สุด	6	5.1
ความใกล้ชิดกับบุตรสาว		
ใกล้ชิดมากที่สุด	45	38.6
ใกล้ชิดมาก	54	47.0
ใกล้ชิดปานกลาง	16	13.6
ใกล้ชิดน้อย	1	0.8
ความกังวลกับพฤติกรรมทางเพศของบุตรสาว		
ไม่กังวล	73	62.4
กังวล	43	37.6

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน) (N = 116)	ร้อยละ (%)
เหตุผลที่ไม่กังวล (N = 73)		
มารดากับบุตรสาวมีความใกล้ชิดกันปรึกษาพูดคุยกันเสมอ	30	41.4
มารดาดูแลเอาใจใส่บุตรสาว	19	26.0
บุตรสาวมีความรับผิดชอบในตัวเอง	2	2.7
บุตรสาวมีการเรียนรู้เรื่องเพศจาก โรงเรียน อินเทอร์เน็ต	4	5.4
บุตรสาวไม่มีพฤติกรรมที่น่าเป็นห่วง	10	13.6
ไม่ระบุ	8	10.9
เรื่องที่กังวล (N = 43)		
การคบเพื่อน	5	11.3
การคบเพื่อนต่างเพศ	13	32.2
การดูแลความปลอดภัยของตนเอง	5	11.3
การเที่ยวในสถานที่บันเทิง	6	13.6
การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร	9	20.4
การปรับตัวในช่วงวัยรุ่น	4	9.0
การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	1	2.2
ไม่ระบุเรื่องที่กังวล	1	2.2
การพูดคุยเรื่องเพศ		
เคย	92	78.6
ไม่เคย	24	21.4
เหตุผลที่ไม่เคยพูดคุยเรื่องเพศ (N = 24)		
ไม่มีโอกาส	6	24.0
ไม่ทราบว่า จะพูดคุยอย่างไร	11	48.0
ไม่มีทักษะการสื่อสาร	3	12.0
ควรไปเรียนรู้จากโรงเรียน	3	12.0
ยังไม่ถึงเวลาที่ควรพูด	1	4.00

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน) (N = 116)	ร้อยละ (%)
ความสนใจในการพูดคุยเรื่องเพศ		
สนใจมาก	68	58.6
สนใจบ้างไม่สนใจบ้าง	34	29.3
ไม่สนใจเลย	14	12.1

ส่วนที่ 3 รูปแบบและประเด็นการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างมารดากับบุตรสาววัยรุ่น

มารดาไม่เคยคุยเรื่องเพศในด้านสุขอนามัยทางเพศสูงสุดในประเด็นการใช้ถุงยางอนามัยร้อยละ 67.5 ส่วนประเด็นที่มีการพูดคุยประจำได้แก่การรักษาความสะอาดของร่างกายเมื่อเป็นประจำเดือนร้อยละ 24.0 วิธีการพูดคุยด้านสุขอนามัยทางเพศส่วนใหญ่มารดามีลักษณะการพูดคุยทั่วไป โดยพูดคุยทั่วไปสูงสุดในประเด็นการสอนการใส่ผ้าอนามัยร้อยละ 75.6 ส่วนมาดาคที่คุยเรื่องเพศด้วยการยกตัวอย่างจากทีวี จะยกตัวอย่างสูงสุดในประเด็นการจัดการกับอารมณ์ทางเพศร้อยละ 15.9

ด้านการปฏิบัติตัวและผลกระทบ มารดาพูดคุยกับบุตรสาวสูงสุดในประเด็นการยึดมั่นตามกรอบประเพณี เช่นการรักษาวล สงวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งร้อยละ 66.7 ส่วนประเด็นที่ไม่เคยพูดคุยกับบุตรสาววัยรุ่นสูงสุดได้แก่อาการและการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ร้อยละ 26.5 ลักษณะการพูดคุยทั่วไปสูงสุดในประเด็นการรักษาวลสงวนตัว คือไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานร้อยละ 79.0 ส่วนประเด็นที่สื่อสารโดยการยกตัวอย่างจากทีวีสูงสุดได้แก่ การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่นำไปสู่ความเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ เช่นการเที่ยวกลางคืน ดื่มเหล้า ร้อยละ 41.0

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ผลการวิเคราะห์หลายตัวแปรร่วมของการเคยสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรสาว พบว่า มีเพียงตัวแปรความสนใจการสื่อสารเรื่องเพศ และทัศนคติของมารดาเกี่ยวกับการสื่อสารเรื่องเพศมีความสัมพันธ์กับการเคยสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรสาวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนร้อยละและค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษากับการเคยสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรสาว (N=116)

ปัจจัยที่ศึกษา	เคยพูดคุยเรื่องเพศ (N=91)		ไม่เคยพูดคุยเรื่องเพศ (N=25)		AOR (95%CI) (Adjusted OR)
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ทัศนคติของมารดา					
เชิงลบ	28	30.8	19	76.0	1
เชิงบวก	63	69.2	6	24.0	5.6* (1.4-22.6)
อายุมารดา					
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 45 ปี	45	50.0	13	52.0	1
มากกว่า 45 ปี	46	50.0	12	48.0	0.79 (0.2-3.1)
อายุบุตรสาว					
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 16 ปี	44	48.4	16	64.0	1
มากกว่า 16 ปี	47	51.6	9	36.0	1.03 (0.3-4.0)
การศึกษามารดา					
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ มัธยม	81	90.2	24	96.0	1
มากกว่ามัธยมขึ้นไป	9	9.8	1	4.0	1.37 (0.92-18.52)
การเลี้ยงดู					
เข้มงวด	21	22.8	3	12.0	1
ไม่เข้มงวด	70	77.2	22	88.0	0.73(0.1-4.5)
ความใกล้ชิดกับบุตร					
ไม่ใกล้ชิด	13	14.1	4	16.0	1
ใกล้ชิด	78	85.9	21	84.0	6.98 (0.62-77.8)
อาชีพหลัก					

ปัจจัยที่ศึกษา	เคยพูดคุยเรื่องเพศ (N=91)		ไม่เคยพูดคุยเรื่องเพศ (N=25)		AOR (95%CI) (Adjusted OR)
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ข้าราชการ	13	14.1	0	0	1
รัฐวิสาหกิจ	78	85.9	25	100.0	0,82 (0.25-10.02)
เกษตรกร,รับจ้าง					
ความสะอาดใจ					
ไม่สะอาดใจ	27	29.3	12	48.0	1
สะอาดใจ	64	70.7	13	52.0	9.28* (2.14-40.27)

* p=0.05

4. อภิปรายผล

โดยภาพรวมมารดาร้อยละ 78.6 เคยคุยเรื่องเพศกับบุตรสาว โดยเนื้อหาหลักที่มารดาระบุว่ามีการพูดคุยกับบุตรสาวมากที่สุด สามอันดับแรกคือ (1) การรักษานวลสงวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน (2) การหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ เช่น การเที่ยวกลางคืน การดื่มสุรา การอยู่สองต่อสอง และ (3) การปฏิบัติตัวเมื่อมีประจำเดือน ส่วนประเด็นเรื่องเพศที่มารดาคุยกับบุตรสาวน้อยได้แก่ (1) การใช้ถุงยางอนามัย (2) สาเหตุและอาการของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ และ (3) วิธีการป้องกันตนเองจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารของมารดากับบุตรสาวในครอบครัวไทย^[14] ที่พบว่าประเด็นส่วนใหญ่ที่บิดามารดามักคุยกับบุตรได้แก่การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและการคบเพื่อน ส่วนประเด็นเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์จะมีการพูดคุยน้อยที่สุดเนื่องจากประเด็นดังกล่าวผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้เพียงพอและถูกต้องเกี่ยวกับการติดต่อและอาการของโรคจึงจะมั่นใจที่จะพูดคุย ผลการศึกษาอธิบายได้ว่าเนื่องจากมารดามองบุตรสาววัยเด็กเกินไปที่จะพูดคุยเรื่องเพศ เป็นวัยที่ควรให้ความสำคัญกับการเรียนมากกว่า มารดามักจะสอนบุตรเกี่ยวกับการคบเพื่อน และการให้ความสำคัญกับการเรียน หรืออาจเกิดจากมารดาบางส่วนยังเชื่อว่าการพูดคุยกับลูกวัยรุ่นเรื่องเพศเป็นการส่งเสริมให้ลูกมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น นอกจากนี้การพูดคุยเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยสำหรับผู้หญิงยังเป็นสิ่งที่ไม่สมควรเนื่องจากสังคมไทยชายมักจะเป็นผู้ควบคุมการใช้ถุงยางอนามัย ผู้หญิงที่พูดถึงถุงยางอนามัยจะถูกมองว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี สอดคล้องกับจากการศึกษาของ Rhucharoenpornpanich et al^[8] ที่พบว่าการรับรู้ของบิดามารดา

ว่าลูกมีเพศสัมพันธ์สามารถทำนายการสื่อสารเกี่ยวกับเรื่องเพศมากขึ้น นั่นคือบิดามารดาไทยส่วนใหญ่ยังไม่รับรู้ว่าบุตรของตนเองมีประสบการณ์ทางเพศแล้ว จึงมีการพูดคุยเรื่องเพสน้อย นอกจากนี้เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าประชากรเกือบครึ่ง (ร้อยละ 46) ในการศึกษาครั้งนี้มีการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาซึ่งอาจส่งผลต่อการสื่อสารเรื่องเพศของมารดากับบุตรสาว

นอกจากนี้การที่มารดามักไม่มีการพูดคุยกับบุตรสาวเกี่ยวกับอาการและการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ อาจเนื่องจากการขาดไทยยังไม่ค่อยยอมรับประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ของลูกสาว^[14] เนื่องจากสังคมไทยยังไม่เปิดรับเรื่องนี้สำหรับบุตรสาวที่ยังอยู่ในวัยเรียน ทำให้อาจจะเลยการสื่อสารในประเด็นเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย

ทัศนคติเรื่องเพศของมารดามีความสัมพันธ์กับการพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรสาวโดยมารดาที่ทัศนคติเชิงบวกจะมีการพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรสาวเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับมารดาที่มีทัศนคติเชิงลบต่อการสื่อสารเรื่องเพศ สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้^[15] ที่พบว่าทัศนคติต่อเรื่องเพศและการสื่อสารเรื่องเพศของบิดามารดามีผลต่อการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างบิดามารดากับบุตรสาว อธิบายได้ว่าครอบครัวไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงลบต่อการสอนเพศศึกษาแก่บุตร ความคิดว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่น่าอาย และไม่ควรถูกสอนเพราะจะเป็นการชี้โพรงให้กระรอกวัยรุ่นทำให้มีการพูดคุยเรื่องเพสน้อย

ความสนใจในการพูดคุยเรื่องเพศจะมีการพูดคุยเรื่องเพศกับบุตรสาวเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับมารดาที่ไม่สนใจในการพูดคุยเรื่องเพศ อธิบายได้ว่าการที่มารดาที่มีความลำบากใจที่จะคุยเรื่องเพศกับบุตรสาวเพราะสังคมมีแนวความคิดความเชื่อที่ว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่ไม่สมควรเปิดเผย ควรปกปิดไม่ควรพูดคุยมกจึงทำให้มีมารดาจำนวนไม่น้อยที่มีความรู้สึกลำบากใจที่จะพูดคุยเรื่องเพศกับบุตร^[15]

ทางด้านรูปแบบการสื่อสารเรื่องเพศพบว่ามารดาจะมีลักษณะการคุยแบบทั่วไปมากที่สุด รองลงมาคือมีการยกตัวอย่างจากทีวีโดยยกตัวอย่างจากสถานการณ์ต่างๆ เช่นจากละคร ข่าว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักอนามัยเจริญพันธุ์^[4] ที่พบว่าบิดามารดาจะสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรวัยรุ่นโดยการใช้อาจาทั้งแบบตรงไปตรงมาและแบบอ้อมๆ โดยเนื้อหาส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องที่ไม่กระทบกระเทือนความรู้สึก หรือละเอียดอ่อนมากนัก

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรปรับความเข้าใจและทัศนคติเชิงบวกในเรื่องเพศ รวมทั้งพัฒนาทักษะการสื่อสารเรื่องเพศ จนเกิดความสนใจและกล้าสื่อสารเรื่องเพศกับบุตร

2. ปรับบทบาทในการสอนบุตรเรื่องเพศให้มีความเหมาะสมโดยคำนึงถึงบุตรร่วมด้วยนั่นคือ มารดาควรมึบทบาทหลักในการสอนเรื่องเพศกับบุตรสาวและบิดาควรมึบทบาทหลักในการสอนเรื่องเพศกับบุตรชาย

3. ควรมีการเลือกช่องทางและวิธีการสื่อสารเรื่องเพศให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของครอบครัวที่เป็นอยู่ให้เหมือนกับการพูดคุยเรื่องธรรมดาทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างมารดากับบุตรสาว โดยเฉพาะในช่วงอายุของบุตรสาวที่แตกต่างกัน

2. ควรมีการศึกษาในบิดากับบุตรวัยรุ่นชายเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเรื่องเพศ

เอกสารอ้างอิง

[1] กัญญา อภิพรชัยสกุล และ ดุสิตา พึ่งสำราญ. มิติเพศ ในประชากรและสังคม ผลการสำรวจพฤติกรรมทางเพศและความรู้เรื่องโรคเอดส์ของประชากรไทย พศ 2549. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล; 2551.

[2] Pinyaphong J, Sexual risk behaviors among university male student in Thailand. The Asian Conference on Arts and Humanities 2016; 2016 7-10 April 20; The Art Center Kobe.

[3] Pinyaphong J. Sexual Behavioral Behaviors of University Students. 2018. No publication.

[4] สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. รายงานการวิจัยเรื่องการสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัวไทย 2556 [cited 2018 19 January]. Available from: http://www.rhold.anamai.moph.go.th/all_file/research/สื่อสารเรื่องเพศ.pdf.

[5] กระทรวงสาธารณสุข. รายงานผลการดำเนินงานสำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ พ.ศ. 2554. นนทบุรี: 2554.

[6] Committee National AIDS. Thailand AIDS response progress report 2015. http://www.unaids.org/sites/default/files/country/documents/THA_narrative_report_2015.pdf. Accessed March 13, 2016.

[7] กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. รายงานเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. รายงานประจำปี. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2555.

[8] Rhucharoenpornpanich O, Chamrathirong A, Fongkaew W, Rosati MJ, Miller BA,

- Cupp PK. Parenting and adolescent problem behaviors: a comparative study of sons and daughters in Thailand. *Journal of the Medical Association of Thailand*. 2010;93(3):293-300.
- [9] Chamrathirong A, Miller BA, Byrnes HF, Rhucharoenpornpanich O, Cupp PK, Rosati MJ, et al. Spirituality within the family and the prevention of health risk behavior among adolescents in Bangkok, Thailand. *Social science & medicine*. 2010;71(10):1855-63.
- [10] Rhucharoenpornpanich O, Chamrathirong A, Fongkaew W, Miller BA, Cupp PK, Rosati MJ, et al. Parent-teen communication about sex in urban Thai families. *Journal of health communication*. 2012;17(4):380-96.
- [11] Srisuriyawet R, Fongkaew W, Villaruel AM. Gender and sexual experience difference in adolescent sexual behavior in Thailand: psychosocial factors. *Thai J Nurs Res* 2006;10:215-27.
- [12] Hutchinson MK, Wood EB. Reconceptualizing adolescent sexual risk in a parent-based expansion of the Theory of Planned Behavior. *Journal of nursing scholarship : an official publication of Sigma Theta Tau International Honor Society of Nursing*. 2007;39(2):141-6.
- [13] Sridawruang C, Pfeil. M., Crozier, K. Why Thai parents do not discuss sex with their children: a qualitative study. *Nursing and Health Science*. 2010;12(4):437-43.
- [14] Cupp PK, Atwood KA, Byrnes HF, Miller BA, Fongkaew W, Chamrathirong A, et al. The impact of Thai family matters on parent-adolescent sexual risk communication attitudes and behaviors. *Journal of health communication*. 2013;18(11):1384-96.
- [15] เชาวฤทธิ์ แดงซอน. การพูดคุยเรื่องเพศระหว่างพ่อแม่กับลูกวัยรุ่นในชุมชนชนบทในภาคเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล; 2552.